

Şygryýet melekleri / makalajyklar toplумы – Simin Behbahani

Category: Goşgular, Kitapcy, Şygryýet melekleri

написано kitapcy | 24 январа, 2025

Şygryýet melekleri / makalajyklar toplумы – Simin Behbahani

«GAZALYŇ DEWASY»: SIMIN BEHBAHANI

Eýranly pars şahyrasy Simin Behbahani (Parsça: سیمین بهبهانی, hakyky ady Simin Halili) 1927-nji ýylyň 20-nji iýunynda Eýranyň paýtagty Tähranda dünýä inýär.

Simin Behbahani Mürze Halyl atly eýranly rewolýusioner-reformistiň agtygydyr.

«Eghdām» gazetiniň baş redaktory bolup işleýän şahyr we pars edebiýatynda roman žanrynyň başyny başlan Abbas Halili (1895-1971) bolsa Eýranyň Tüzeleniş (Meşrutyýet) döwrüniň belli şahslaryndandyr.

Siminiň pars we arap dillerinde ýazan köp sanly ajaýyp goşgulary bar. Fransuz dili mugallymy bolan ejesi Fahre Ozma Argun (1898-1966) bolsa pars, arap, fransuz dillerini suwara bilýän we şahyрана döredijilik bilen meşgullanýan intellektual zenan bolupdyr.

Simin Behbahani täze döwrüň gazal dünýäsinde täze stil döredipdir. Getiren täzelikleri netijesinde oňa «Gazalyň dewasy» diýipdirler. Simin Tähran uniwersitetinde hukuk ugrundan okanam bolsa, okan ugry boýunça işlemändir. Ol ömrüniň ahyryna çenli mugallymçylyk edipdir we döredijilik bilen meşgullanyp, köp sanly ajaýyp eserleri döredipdir. Munuň bilen birlikde aýal-gyzlaryň hak-hukuklary ugrundaky göreşiň öňüni çeken şahyr zenan ömürboýy aýal-gyzlarynyň hak-hukugyny goldaýan aktiwist çärelerе gatnaşdy.

1969-njy ýylda Şygyr we Saz guramasynda Eýranyň ussat şahyrlary bilen işleşip başlan şahyr 1978-nji ýylda Eýranyň Ýazyjylar birleşiginiň agzalygyna kabul edildi.

Simin Behbahani zyna etmekde aýyplanýan aýal-gyzlaryň daşlanyp öldürilmegi, aç-hor galandygy üçin ogurlyk etmäge mejbur bolan çagalaryň eliniň kesilmegi ýaly birnäçe ýowuz jezalary tankyt edýän goşgulary ýazdy. Progressiw pikirleri sebäpli birnäçe gezek Eýran Yslam Respublikasynyň hökümeti bilen garşy-garşy geldi. Eýran-Yrak urşuny ýazgaryp ýazan goşgusy üçin goşgynyň çap edilen žurnaly ýapyldy. Şahyryň özi ýurtdan çykaryldy. Bütün bulara garamazdan, ussat şahyr hakykatlaryň jarçysy bolmaktan birjigem el çekmedi. Ol bir ýazgysynda şeýle diýdi: «Meni oda ýakasyňyz ýa-da daşlap öldüresiňiz gelýändir. Emma eliňizdäki daş maňa zeper ýetirme güýjüni ýitirjekdir!»

Simin Behbahaniň goşgularynda sosial deňsizligiň döredýän ýaralary güýçli aňlatmalar arkaly beýan edilýär.

Simin Behbahani dünýäniň abraýly halkara baýraklaryna mynasyp boldy. Olardan käbiri Grant Helman-Hammet (Human Rights Watch) (1998), Adam hukuklaryny goramak boýunça halkara ligasynyň Karl fon Oseskiý medaly (1999), Norwegiýanyň Ýazyjylar birleşiginiň erkin pikir boýunça baýragy (2006), MTVU teleýaýlymyň baýragy (2009), Wengriýanyň PEN merkeziniň baýragy (2013), «Janus Pannonius International Poetry Prize» (2013).

1999-njy, 2002-nji ýyllarda Nobel baýragyna laureatlyga hödürlenen «Gazalyň dewasy» Simin Behbahani 2014-nji ýylyň 19-njy awgustynda Tähranda aradan çykdy we «Beheşte-Zahra»

gonamçylygynda jaýlandy.

• **Seni täzeden döretjek men, eý, Watan!**

Seni täzeden döretjek men, eý, Watan,
Janymdan kerpiçler bilenem bolsa.

Üçegiňe sütünler dikjek

Öz süňklerimdenem bolsa.

Ýene seniň gülleriňi ysgajak

Ýaşajyk neslimiň joşguny bilen.

Ýene ýuwjak üstüňdäki ganlary,

Suw-sil bolup akan gözýaşym bilen.

Ol gün geler,

Bilýän, sumat bor tümlük

A men bolsa şygryrlarmy boýaryn

Asmanyň ne ajap mawy reňkine.

Ýüz ýyl mundan owal ölenem bolsam

Ýene ör turaryn böwsüp topragy

Batyrgaý nazarmy aýlaryn herýan

Duşmanyň ýüregni kylaryn girýan.

Ýere siňip, çüýräp giden süňkümi

Kim direlde ýene şepagat kylyp.[1]

Meni-de beýgelder bir dag mysaly

Synag dünýäsinde.

Garry-da bolsam

Dolasalar birden öňki ýaşlygma

Geljek ýene ýaş neslimiň ýanyna.

Watan söýgüsine ýugruljak

Söýjek

Kalbymdan syzylan her söz janlanar

Agzymy her gymyldadan pursatym,

Alawlaň ýagtysy demimde çabrar

Bir uly ot ýanar kükregim içre.

Maňa güýç-kuwwat ber, eý, eziz Watan!

Boýalsa-da şygryrlarym aň gana,

Saňa ýene jan bagyşlap janymdan

Täzeden döredesim gelýär, eý, Watan!

Güýjüm ýetmese-de...

[1] Gurhanyň «Ýasin» süresiniň 78-79-njy aýatlaryna yşarat edýär.

78-nji aýat: «Öz ýaradylyşlaryny ýatdan cykaryp bize mysal görkezmäge het edip, «Şu çüýräp giden süňklere kim jan berjekmiş?» diýýär.»

79-njy aýat: «Sen aýt: «Olary ilkibaşda ýaradan direltjekdir. Ol ýaratmagyň her dürlüsini bilýär.»

Dariusş Salehiniň makalasy giňeldilip terjime edildi.

Taýýarlan: Has TÜRKMEN. Şygryýet melekleri